

Štúrovské obdobie v dejinách spisovnej slovenčiny (30. - 40. roky 19. stor - 1852)

Pozn. V r. 1852 vyšla Hattalova Krátka mluvnica slovenská.

Spisovné, kultúrne jazyky, používané na Slovensku: čeština (aj L. Štúr začína s češtinou, pri držiiava sa Kollárových názorov na *l*ubozvučnosť češtiny), bernolákovčina, kultúrna slovenčina

Boli to iba literárne jazyky, mali minimálne využitie v administratíve.

Prijatie strednej slovenčiny ako spisovného jazyka - 14. februára 1843

Hollý dal požehnanie ako najväčší z bernolákovcov.

Verejné vyhlásenie strednej slovenčiny za spisovný jazyk sa konalo na zasadnutí Tatrína 26.-28. augusta 1844 v Liptovskom Mikuláši: Janko Francisci: *Svojim vrstovníkom na pamiatku* (1844), almanach *Nitra II* (2. ročník, jún 1844)

Nárečja slovenskuo...

Štúrovo odôvodnenie kodifikácie

všeobecné (slovanské) dôvody

Slovania sú jeden národ so slovan-
ským jazykom, ktorý je rozdelený
na kmene a každý má svoje nárečie.
Teda nárečie = jazyk.

interné (slovenské) dôvody

Bernolákovčina nemohla spĺňať
ciele celonárodného jazyka:

1. stredoslovenské nárečia sú najrozšírenejšie
a najpoužívanejšie
2. prejavujú najväčšiu životaschopnosť
3. šíria sa medzi iné nárečia

Nauka reči slovenskej (1846, Tatrín)

Štúrova jazykovedná teória

Vedecký opis gramatickej stavby slovenského jazyka

Chápal jazyk ako systém navzájom spätých zložiek.

Gramatické javy chápal ako dialektickú jednotu obsahu a formy.

Objavil rytmický zákon o dvoch dĺžkach.

Určil znelostnú neutralizáciu spoluhlások.

Rozpracoval sloveso.

Pridŕžal sa synchronického stanoviska.

Jeho pravopis je fonologicko-morfologický

Pravopis sa má zakladať na hovorenej reči.

Pravopis a hláskoslovie

Štúrova slovenčina	Výhrady kritikov štúrovčiny <small>(Podľa M. M. Hodžu bola Štúrova slovenčina „<i>hrozná ohavnosť bez formy, ktorej je odňaté svetlo slovanskosti</i>“.)</small> M. M. Hodža: Epigenes slovenicus (1847), Větín o slovenčině (1848) J. Kollár: Hlasové o potřebě jednoty spisovného jazyka pro Čechy, Moravany a Slováky (1846) <i>Slováci sú vraj slabí na to, aby si udržali svoj vlastný jazyk, Štúr vraj takto vedie odtrhnutím Slovákov od Čechov do národnej záhuby.</i> 1849: čeština so slovenskými prvkami (Hovorí sa jej staro-slovenčina) ako spisovný jazyk Slovákov (Andrej Radlinský: Pravopis slovenský s krátkou mluvnici) Martin Hattala sa prikláňal k slovenčine, hoci bol proti roztrhnutiu literárnej jednoty s Čechmi.	Súčasná slovenčina
e (<i>Nemala ä.</i>)	1846-48 začalo sa používať nesústavne ä	ä
(<i>Nemala é.</i>)		é
V pravopise iba i, í		i, í, y, ý
uo (slovenskuo)		ô (kôň)
ja, je (N sg. nárečja)		ia, ie
ú		iu
ď, ť, ň sa všade graficky vyznačuje		de, te, ne, le, di, ti, ni, li
l (<i>nemala l'</i>)	1846-48 začalo sa používať nesústavne l'	l'
min. čas mau, volau, robiu		mal, volal, robil
Dôsledne sa uplatňoval zákon o krátení dlhej slabiky.		Existujú výnimky z rytmického krátenia.
príd. m. od vlastného mena napr. Anglickí		anglický

Ukážka tvaroslovia

dobruo		dobré
zdravja		zdravie
dobrjemu		dobrému
obetuvať		obetovať
bys		by si
susednú		susednou
kvitnuv	Bernolákovci presadzovali písanie l v min. č.	kvitol

Slovná zásoba

Populárne články a beletria: slová z domácej slovnej zásoby, ľudovej reči

Pozn. Štúr čerpal zo živej reči, uplatňoval mnoho citových prvkov, každý štúrovský text je štylizovaný tak, aby sa dal prednášať.

Odborné, vedecké texty: latinské, grécke, české termíny (obdiv k lexikálnemu bohatstvu čes. jazyka), nové slová (zámeno = všemeno, archivár = listovník)

Pozn. Na syntax vedeckých textov vplývala latinčina.

Táto **štúrovská kodifikácia nebola jednotná**, nový spisovný jazyk nemal staršiu písomnú tradíciu.

Dohoda o zavedení jednotnej podoby spisovného jazyka

V roku **1851** sa v „Bratislave“ stretli zástupcovia štúrovcov s bernolákovcami a urobili dohodu o zavedení jednotnej podoby spisovného jazyka. Bola to **Štúrova slovenčina** s úpravami, ktoré navrhol **M. M. Hodža** a ktoré **M. Hattala** postavil na vedecké základy v knihe Krátka mluvnica slovenská (1852). V pravopise sa uplatňuje etymologický pravopisný princíp (Pozn. Pravidlá slovenského pravopisu z roku 1998 rozoznávajú v spisovnej slovenčine štyri pravopisné princípy: fonematický, morfematický, etymologický, gramatický.)

Hattalova kodifikácia
Zaviedlo sa y, ý .
Zvuky / dʹ, tʹ, ň, lʹ / sa začali označovať ako dnes.
ja, je, ju → ia, ie, iu
G. pl. muž. r. -ov (chlapcou → chlapcov)
N. sg. neut. -ie (umenja → umenie)
prídav. m. (dobruo, dobrjeho, dobrjemu → dobré, dobrého, dobrému)
Zaviedlo sa: ŕ, é, ô, ä